

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” **XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL**

BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA SUN’IY INTELEKT: PROFESSIONAL O‘QITUVCHI NIGOHIDA.

Kenjaboyeva Nigora Mamayusufovna

Dotsent, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

Surxondaryo viloyati pedagogik mahorat markazi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada sun‘iy intellektning yangi innovatsion sohasi va uni boshlang‘ich sinf o‘quvchilari orasida qo‘llash bo‘yicha boshlang‘ich ta‘limda sun‘iy intellektdan foydalanishning pedagogik asoslari va amaliy muammolari taqdim etilgan. U uni qo‘llashning asosiy afzalliklarini va har bir o‘quvchining ma‘lumotni idrok etish qobiliyatiga va shaxsiy ehtiyojlariga moslashtirilgan shaxsiylashtirilgan ta‘lim imkoniyatlarini belgilaydi. Shuningdek, u sun‘iy intellektning o‘quvchilar bilim darajasini tahlil qilish, kamchiliklarni aniqlash va tuzatish va o‘rganishni nazorat qilish uchun baholash vazifalarini taklif qilish qobiliyatini namoyish etadi.*

Kalit so‘zlar: *o‘quvchi, sun‘iy intellekt, axborot, boshlang‘ich maktab, psixolog, o‘qituvchi.*

Аннотация: *в статье представлены литературные данные о новом инновационном направлении, такое как искусственный интеллект и его применение среди учащихся начальной школы. Определены ключевые преимущества его применения, возможности персонализированного обучения с учетом способности воспринимать информацию и индивидуальных потребностей. Также представлена возможность интеллекта проводить анализ уровня знаний, определять недостатки и предлагать контрольные задания для исправления и мониторинга усвоения материала.*

Ключевые слова: *ученик, искусственный интеллект, информации, начальные классы, психолог, педагог.*

Abstract: *the article presents literature data on a new innovative direction, such as artificial intelligence and its application among elementary school students. The key advantages of its application, the possibilities of personalized learning, taking into account the ability to perceive information and individual needs, are identified. It also provides an opportunity for intelligence to*

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

analyze the level of knowledge, identify deficiencies, and propose control tasks to correct and monitor learning.

Key words: *student, artificial intelligence, information, elementary grades, psychologist, teacher*

Sun’iy intellekt boshlang‘ich ta’limni rivojlantirish uchun muhim pedagogik salohiyatga ega. Bu o‘quv materiallarining ochiqligi va ravshanligini yaxshilaydi, o‘rganish motivatsiyasini qo‘llab-quvvatlaydi va XXI-asr kompetensiyalari va raqamli savodxonlikni rivojlantirishga yordam beradi.

Biroq, SIning samaradorligi o‘qituvchining kasbiy mahoratiga, yangilikka intilishiga, o‘quvchilar ishini yengillashtirish va yo‘naltirish qobiliyatiga bog‘liq. Pedagogik, axloqiy va xavfsizlik standartlari bajarilsa, SI ta’lim sifatini oshirish uchun kuchli vositaga aylanadi. Ta’limning raqamli transformatsiyasi O‘zbekiston Respublikasi uchun strategik rivojlanish yo‘nalishi bo‘lib, bu jarayonda sun’iy intellekt texnologiyalarining roli jadal o‘sib bormoqda.[1]

Boshlang‘ich ta’limining yangilangan mazmuni sharoitida sun’iy intellektdan foydalanish nafaqat innovatsion yechim, balki XXI asrning asosiy kompetensiyalarini: tanqidiy fikrlash, axborot savodxonligini rivojlantirishning muhim vositasiga aylanmoqda.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun o‘yin orqali o‘rganish ayniqsa samarali usuldir. SI o‘quv jarayonini qiziqarli va rag‘batlantiruvchi interaktiv o‘yinlar va tadbirlarni yaratishga imkon beradi.

Masalan, Word Party kabi platformalar til ko‘nikmalarini rivojlantirish uchun o‘yinga asoslangan mashqlarni taklif qiladi va Code.org bolalarga qiziqarli qiyinchiliklar orqali dasturlash asoslarini o‘zlashtirishga yordam beradi.

O‘yinga asoslangan formatlar nafaqat yaxshiroq o‘rganishga yordam beradi, balki tanqidiy fikrlash, mantiq va muammolarni hal qilish kabi muhim ko‘nikmalarni rivojlantiradi. Bundan tashqari, bunday usullar, hatto murakkab mavzularni o‘rganishda ham bolalarda yuqori darajadagi motivatsiyani saqlashga yordam beradi [2]. SI imkoniyatlarining yana bir muhim jihati o‘qituvchilarni qo‘llab-quvvatlash, ularning ish yukini kamaytirishdir.

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

Ma’lumki, boshlang‘ich sinf o‘qituvchisining ishi katta kuch talab qiladi - darsga tayyorgarlik ko‘rishdan boshlab, daftarlarni tekshirish va o‘quvchilar faoliyatini tahlil qilish. SI ushbu vazifalarni bajarishda o‘qituvchilar uchun ajralmas yordamchi bo‘lishi mumkin:

- topshiriqlarni baholashni avtomatlashtirish, testlar va uy vazifalarini tekshirishga sarflanadigan vaqtni sezilarli darajada qisqartirishi mumkin;
- o‘quvchilarning ishlash ma’lumotlarini tahlil qilish qobiliyati muammoli joylar va bilimlardagi kamchiliklarni aniqlashga yordam beradi, keyinchalik tuzatishlar kiritiladi;
- o‘quv jarayonini takomillashtirish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqish qobiliyati, darsni rejalashtirishni osonlashtiradi.

O‘qituvchilar uchun katta potentsialni taklif qiluvchi vositalar orasida IBM Watson yoki Sun’iy intellektga asoslangan chatbotlar kabi xizmatlar mavjud bo‘lib, ular o‘qituvchilarga individual o‘quv dasturlarini yaratishda yordam berish uchun o‘quvchilarning muvaffaqiyati va ishlashi haqida batafsil hisobotlarni olish imkonini beradi [3,4].

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida sun’iy intellektning asosiy imkoniyatlaridan biri bu tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, boshlang‘ich ta’limning asosiy maqsadi bo‘lib, u bolalarning ongli qarorlar qabul qilish uchun axborotni tahlil qilish qobiliyatini rivojlantirishni nazarda tutadi. Shu maqsadda

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

ochiq savollar berish yoki bir nechta yechimga ega muammolarni taklif qilish qobiliyatiga ega intellektual tizimlar mavjud va ishlab chiqilmoqda.

Bunday yondashuvlar bolalarni o‘z oldiga qo‘ygan vazifa haqida fikr yuritishga va eng samarali echimlarni izlashga undaydi.

Buni hamma biladi va ko‘pchilik undan doimiy foydalanadi - Amazon Alexa, Alisa va ChatGPT kabi ovozli yordamchilar bolalarga real vaqtda texnologiya bilan o‘zaro aloqada bo‘lish imkonini beradi: dars mavzusi bo‘yicha savollar bering yoki murakkab tushunchalarni o‘zlari tushunadigan tilda va so‘zlar bilan izohlang.

1-rasm. Boshlang‘ich sinflarida sun‘iy intellektdan foydalanishni ko‘rsatadigan misol

Masalan, ushbu rasmda bolalarga alifboni o‘rgatish, o‘qish va dunyo haqidagi umumiy bilimlarni rivojlantirishga qaratilgan ta‘lim dasturiy mahsuloti tasviri ko‘rsatilgan. Nutqni tuzatish uchun nutq terapiyasi funksiyasini kiritish. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida savodxonlik va dunyoqarashni rivojlantirish dasturiy ta‘minot tufayli osonroq va qulayroq bo‘lib bormoqda.

Mahsulotlar va hozirda mavjud bo‘lgan ko‘plab mobil ilovalar Sining potentsial ilovalaridan biri inklyuziv ta‘lim - bu alohida ehtiyojli bolalarga yordam ko‘rsatishdir [5].

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

SI inklyuziv ta’lim uchun yangi imkoniyatlarni ochadi. Nutq yoki eshitish qobiliyati buzilgan bolalar muloqot qilish uchun ovozli texnologiyalardan foydalanishlari mumkin; vizual vositalar matnni tushinishdagi qiyinchiliklarni qoplashga yordam beradi; adaptiv dasturlar har bir bolaning rivojlanish xususiyatlarini hisobga olish va ularning ehtiyojlariga moslashtirish imkonini beradi, shu bilan bu nogironligi bor bolalar uchun bilim va ijtimoiy moslashuvni ta’minlaydi.

Masalan: - murakkab tushunchalarni tushuntirishda kengaytirilgan reallik texnologiyalaridan foydalanish mumkin;

vizual signallardan foydalanadigan dasturlar disleksiyasi bo‘lgan bolalar uchun o‘rganishni osonlashtiradi;

ovozli yordamchilar nogiron bolalarga tengdoshlari, ya’ni bolalar bilan teng ravishda ta’lim jarayonida ishtirok etishlariga yordam beradi va o‘rganish imkoniyatiga ega bo‘ladilar [4,5].

Shunday qilib, SI ni ta’limga tatbiq etish istiqbollari quyidagicha: uning kelajakdagi roli faqat o‘ziga boradi. Shu sababli, ko‘proq integratsiyalashgan ta’lim tizimlarining paydo bo‘lishi kutilmoqda – o‘quvchilarning muvaffaqiyati ma’lumotlarini tahlil qilish qobiliyatiga ega aqlli taxtalar; o‘qituvchilar uchun virtual yordamchilar; o‘quvchilar va o‘qituvchilar o‘rtasida masofaviy o‘zaro hamkorlik uchun platformalar yaratiladi, bu esa o‘qituvchilar ishini sezilarli darajada osonlashtiradi va ularning bilim sifatini oshiradi.

Bolalarni texnologiyaning kelajak dunyosiga tayyorlash uchun sun’iy intellektdan foydalanish ayniqsa istiqbolli ko‘rinadi.

“CognitiveClass” kabi platformalar allaqachon eng yosh foydalanuvchilarga sun’iy intellektdan foydalanish asoslarini o‘rgatmoqda - bu XXI asr ko‘nikmalarini rivojlantirish yo‘lidagi muhim qadamdir. Biroq, shuni yodda tutish kerakki, texnologiyaning barcha afzalliklariga qaramay, SI hech qachon o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi jonli muloqotning o‘rnini bosa olmaydi. Shu sababli, o‘qituvchining roli markaziy bo‘lib qoladi - ular bolalar bilan hissiy aloqa o‘rnatadilar, ularni yangi yutuqlarga ilhomlantiradilar va ularning shaxs sifatida rivojlanishini qo‘llab-quvvatlaydilar.

Boshlang‘ich ta’limda sun’iy intellektni qo‘llashning qisqacha xususiyatlarini sarhisob qilsak, u ta’lim amaliyoti uchun yangi ufqlarni ochadi.

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

Biroq, texnologiyadan foydalanish va odamlarning o‘zaro ta‘sirini saqlab qolish o‘rtasidagi muvozanatni unutmaslik kerak - axir, barkamol avlodni muvaffaqiyatli tarbiyalash bu asosdir.

SI o‘qituvchilarni o‘rmini bosuvchi vosita emas, balki ularni qo‘llab-quvvatlash vositasiga aylanishi, o‘ziga ishongan kelajak avlod uchun o‘quv muhitini yaratishda yordamchi bo‘lishi kerak!

Adabiyotlar ro‘yxati

1. Брызгалина Е.В. Искусственный интеллект в образовании. Анализ целей внедрения /Е.В. Брызгалина // Человек. – 2021. – № 2. – С. 9-29
2. Karimov NX, Abdullayeva DS Boshlang‘ich sinflarda zamonaviy texnologiyalardan yuk tashish. Toshkent: O‘qituvchi, 2022. 144 b.
3. YUNESKO. Ta‘limda sun‘iy intellekt: Barqaror rivojlanish uchun muammolar va imkoniyatlar. Parij: YUNESKO, 2019. 48 b.
4. Pedro F., Subosa M., Rivas A., Valverde P. Ta‘limda sun‘iy intellekt: o‘rganishdagi qiyinchiliklar va imkoniyatlar. Santyago: UNESCO, 2019. 50 b.
5. Rustamov I.B., Saidov AA Sun‘iy intellekt va ta‘lim: raqobat va muammolar. Toshkent: Fan va texnologiya, 2023. 168 b.